

Dr hab. Bartosz T. Wojciechowski
Zakład Japonistyki i Sinologii, Uniwersytet Jagielloński
bartosz.t.wojciechowski@uj.edu.pl

Recenzja rozprawy doktorskiej mgr Patrycji Świeczkowskiej
pt. „Wybrane aspekty tłumaczenia maszynowego japońsko-polskiego ze szczegól-
nym uwzględnieniem zjawiska anafory”

W przedłożonej do recenzji dysertacji doktorskiej mgr Patrycja Świeczkowska szczegółowo porusza kwestię tłumaczenia maszynowego, zajmując się w szczególności zbiektywizowaną, maszynową interpretacją wyrażeń anaforycznych w tekście języka naturalnego, ze szczególnym uwzględnieniem języka japońskiego. Jest to kwestia interesująca i ważna dla przyszłości komputerowej analizy języka oraz technologii translatorycznych, ponieważ – jak się wydaje – to właśnie zjawisko anafory jest szczególnie trudnym problemem w maszynowej interpretacji tekstu, zwłaszcza w przypadku anafory o bardziej złożonym charakterze, a więc trudniejszej do detekcji niż zaimkowa, czy wręcz anafory eliptycznej. Poprawne dekodowanie anaforów stanowi niemałe wyzwanie szczególnie w przypadku języka japońskiego – języka z kulturowego i typologicznego punktu widzenia dość silnie opartego na kodowaniu wysokokontekstowym, a więc na informacji nieobecnej w strukturze powierzchniowej komunikatu. Sytuacji nie ułatwia ponadto częste stosowanie w tym języku egzofory oraz wysoka tolerancja dla elipsy składniowej.

Czuję się w obowiązku zaznaczyć, że ani tłumaczenie maszynowe, ani komputerowa analiza języka nie są przedmiotem moich zainteresowań naukowych, stąd moją kompetencję w dziedzinie merytorycznej oceny opisu technik, procedur i algorytmów zawartych w pracy należy zaliczyć do raczej ograniczonych. Nie budzi jednak mojej wątpliwości stwierdzenie, że potraktowanie tematu przez Autorkę zadowala rzetelnością opisu, dogłębną znajomością i rozumieniem poruszanych zagadnień, właściwą relacją szczegółowości do potrzeb narracji oraz jasnością wyводу. Autorka bezsprzecznie sprawnie porusza się w temacie, a dobra znajomość obszernie i profesjonalnie cytowanej literatury przedmiotu nie pozostawia wątpliwości co do jej kompetencji w omawianej dziedzinie. Również doskonała orientacja w kwestii funkcjonowania omawianych narzędzi informatycznych jest dobrze widoczna w tekście pracy.

Teoretyczne wprowadzenie do zjawiska anafory nie budzi moich zastrzeżeń – jest rzetelne, oparte na wiarygodnych źródłach, wyczerpujące, zróżnicowane źródłowo i przejrzyste treściowo. Również zagadnienia związane z samym językiem japońskim, jego własnościami typologicznymi, gramatyką i pragmatyką (choć nieco rzadziej poruszane w tekście pracy) pozwalają na wyciągnięcie wniosku o dobrym opanowaniu przez Autorkę tego języka w jego oglądzie teoretycznym.

Interesującą i bardzo wartościową częścią dysertacji jest szkic problemów stojących przed tłumaczeniem maszynowym na styku języków polskiego i japońskiego, perspektywy rozwoju tej dziedziny i propozycje kierunków dalszych badań (jak choćby rozwijanie narzędzi korpusowych).

Szczególnie godną wzmianki okolicznością jest równie wysoka kompetencja Autorki w rozbieżnych dziedzinach wiedzy, mianowicie w kwestii struktury narzędzi informatycznych do przetwarzania języka naturalnego oraz w dziedzinie teoretycznej refleksji nad językiem, co ujawniają kolejne rozdziały pracy, poświęcone omówieniu zjawiska anafory oraz narzędzi informatycznych.

Na zakończenie oceny merytorycznej pragnę podkreślić doskonałe opanowanie warsztatu i języka pracy naukowej, co bynajmniej nie jest normą w dysertacjach doktorskich, a nawet w pracach naukowych. Autorce ponadto udało się zachować pożądaną równowagę między naukowością i ścisłością tekstu a jego przystępnością. Praca budzi również szacunek bardzo wysoką poprawnością językową, stylistyczną, typograficzną i formalną, a także dość rzadko spotykaną starannością edycyjną.

*

Reasumując, dysertacja bez wątpienia ujawnia wielki nakład pracy włożonej w zebranie materiału, przeanalizowanie literatury przedmiotu, opisanie wyników i ujednoczenie opisu badanych faktów dla potrzeb tekstu. Nie budzi również wątpliwości dogłębna kompetencja Autorki w omawianych dziedzinach. Jest to tekst dojrzały metodologicznie, informatywny naukowo, interesujący poznawczo, jak również pożyteczny dla rozwoju w przyszłości narzędzi przekładu maszynowego japońsko-polskiego, komputerowej analizy obu języków, a nawet perspektywiczny dla leksykografii japońsko-polskiej.

Pragnę wyrazić opinię, że przedstawiona do recenzji rozprawa mgr Patrycji Świeczkowskiej spełnia wymagania gatunkowe i merytoryczne stawiane rozprawom doktorskim. Wnoszę zatem do Rady Wydziału Neofilologii UAM o dopuszczenie Autorki do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Warszawa, 31 sierpnia 2017 r.

